

נד:

מוסף רי

מוסף תוס

יב נסים

במה בהמה פרק חמישי שבת

ולא פרה בעור הקופר: דעדיב לה כי היכי דל
בכרעוה שבין קרניה: אי^ז לרב (דאמר) ^טבין לגוי
לשמואל (דאמר) לגוי אסור לשמור מותר: פרתת
ועזירה: ויורא פרה לגוי ליה ווא אמר רב ואמרי ליה
רב תיורא אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן
ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכינתו היתה
נקראת על שמו ^סרב ורבי חנינא ור' יוחנן ורב חביבי
מועד כל כי האי וגא חלופי רבי יוחנן ומעמי
שפאשר למחות לאנשי ביתו ולא מיתנה
באנשי עירו נתפס על אנשי עירו בכל העולם
העולם כולו אמר רב פפא והני דבי ריש גליל
עלמא כי האי דאמר רבי חנינא מאי דכתיב ז'ה

והתניא ובלבד שיגביה מן הקרקע טפח כ
 תניא הריא בחבלא דביני ביני: **מתני'** אין
 חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה
 לו ולא בוג אף על פי שהוא פקוק ולא
 בסולם שבצוארו ולא ברצועה שברגלו ואין
 התרנגולים יוצאין בחוטיין ולא ברצועה
 שברגליהם ואין הוכרים יוצאין בעגלה שתחת
 האליה שלהן ואין הרחלים יוצאות חנונות
 ואין העגל ליהן בגמיון ולא פרה בעור
 הקופר ולא ברצועה שבין קרניה פרתו
 של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה
 ברצועה שבין קרניה שלא כרוב חממין:
גמ' מאי טעמא בדאמרן: ולא בוג אע"פ
 שהוא פקוק: משום דמחיו כמאן דאולי
 לחינא: ולא בסולם שבצוארו: א"ר הונא
 בי לועא למאי עבדי ליה להכינא דאית ליה
 מבח דלא הדר חייד ביה: ולא ברצועה
 שברגלו: דעבדי ליה לגזרי: ואין
 התרנגולין יוצאין בחוטיין: דעבדי ליה סימנא
 כי היכי דלא ליחלפו: ולא ברצועה: דעבדי
 ליה כי היכי דלא ליתברו מאני: ואין הוכרים
 יוצאין בעגלה: כי היכי דלא לחמטן
 אלייתיה: ואין הרחלים יוצאות חנונות:
 יתיב בר אחא בר עולא קמיה דרב חסדא
 ויתיב וקאמר משעה שגזוזין אותה טומנין
 לה עוק בשמן ומניחין לה על פרתתה כדי
 שלא תצטנן אמר ליה רב חסדא א"כ עשית
 מר עוקבא אמר ליה רב פפא בר שמואל
 קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר בשעה
 שכורעת לילד טומנין לה שני עוקין של שמן
 ומניחין לה אחד על פרתתה ואחד על הרחם
 כדי שתחמם אמר ליה רב נחמן אף כן עשיתה
 ילתא אמר א"ר הונא עין אחד יש בכרכי
 הים וחננו שמו ומביאין קיסם ומניחין לה
 בחוטמה כדי שתתעטש ויפלו דרני ראשה
 אף הכי זכרים נמי כיון דרגמיה זכרים בהרדו
 ממילא נפלן שמעון נזירא אמר קיסמא
 דריתמא בשלמא דרב הונא היינו דקתני
 חנונות אלא לרבנן מאי חנונות דעבדינן להו
 מילתא דמרחמינן עלייהו: ואין העגל יוצא
 בגמיון: מאי עגל בגמיון אמר ר' הונא בר גריא
 אמר ר' אלעזר בוגי משמע דהאי גימיון
 לישנא דמיכא דכתיב וילחבו כאמנו ראשו:

בגמרא: גמ' **דלחמין**. שחט
קשרו בו מעש' דלא גלי מהמחול
שיא' כרייה כלל לה' כמלכות:
פקוק. סתום: **לחינא**. לשוק
למכור ומתין לו וזו ה' לחימו: **דלא**
לועא. שקשרין כלו לחי: **דלא**
דדד חייד. שלא יוכל להחזיר
זאורו ללד תכבד להכבד בשבין וקשרין
זאורו וקשרין וקשרין וקשרין
שעל גבי השכר ופי פלו חים עליהו
וימימי לכו בשבגה: **גמרא**.
אמרוטליי' כל' ע"ה. כמה שפסיעו
קריס ומכר גרניה וזו עושין
כל המין טעמ' על עקלים או לרעות
עבות וקשרין אומה למעלה מפרסות
הרגל מקום שמתקין לו חזי: **דלא**
ליסחלו. בתרגומי חבדיש: **דלא**
ליסכרו מאני. שקשרין שני גרניה
יחד וקשרין קרנה שני מוכל להרס

רגלים והסמך: דלא ליהמטן. שלא
ילקו כסלעים וטרשים. כללית דלא
לאחר שזוין אפסו טומאים לה עזין
בשמן. עד שיגדל מרם: עוק.
זמר וכן או כל דבר רך: פדחפס.
מזח: עשויס מר עוקא. ויהגב
בדלו לו שחיטותו מר מר עוקא
סהי עשיר ואכ בית דין ופי דרך
שחיטות לך: יואל. אשמו לו
כך נהמן: דרני. מולעס: קיסא
דריסא. קיסס על רוחס שמניחין
לה בחוטמה: דר יואל. עולק
שמניסו לעגל כדכורו עולק למד
לכוף ראשו כשגדלו: דלא למחוי
יאל. שלא יקוק עולקס שקורין
שכאז"ש: דין לניו צין לשמר אשור.
דכל מירכוסה יתיראס אמרין מחור.
הוא: (מחנס) ככולי מדר מועד כל
כי וואל. חרבעמן יחד: חלופי
ר' יוחנן. יש חתפסין ר' יוחנן ומעילי
ר' יוחנן: מחפס. נגעס על עבירות
שצדין: ככל טעולס כולו. ככל ישראל
כגון מלך ונשיא שאפסי לו למחות
שילחין אפסו ומקימין דבריו:
וקסי

יבא עם זקני עמו ושריו אם שרים חטאו
זקנים

תורה אור השלם

הגהות הב"ח

גליון הש"ס

לעזי רש"י

רבינו חננאל

(א) לַקֶּטֶן קָנָה. (ב) וְיִגְדִּיל מִשֵּׁי תַמְנִינֵי טוֹי. (ג) טַל גִּבְלִינָן. (ד) יָצִיל אֶתְּכֶם. (ה) וְעִיזָה. (ו) עֵשֶׂן. (ז) וְתַחַם סָטָן: מַסְתֵּרִין מִדֵּי. (ח) וְלֹא מֵלֵךְ אֶלָּא רֹכֵץ. (ט) וְנִסְתֵּם כִּיבֵּן בּוֹ. (י) וְיִשְׁעֵי וְנִסְתֵּם: עִיזָה. (יא) דִּיהֵי שְׂסִיהֵי כִדְסָן. (יב) וְדִבְרֵי ד' וְיָיִן. (יג) וְדִבְרֵי ד' בְּלֵן.

גיליון הש"ס

גמ' ר"י הוה יתיב ע"י ריב דף י"ב חזק' דר"ה פליטין: שם א"ל ר'י לר' יוחנן לוחיטור: ע"י מרדכי דכה איסר ע"י ר'ה ולא נזכר רגילי: שם אמר רב מיטות הושע בן בארי. וירושלמי פקק חזק וסס איסר תן ליתור: שם שמואל: תוס' ר"ה טובה נחשת ובר' שריה בבלי נחשת: ע"י נחמ' דף ט' ע"ה חזק' דר"ה ר"ק: שם ר"ה שמואל ובר' נפתלי: שמואל דאמר מ"ש חזק' מסיים עד פתח דה' חזק' שמה חזק' קיימת וכו' ע"י דפי' כ"י:

רב נסים גאון

דאמר ר' חנינא חותמו של הקב"ה אמת. תפוצה עיקר דבריו ר' חנינא בפרק בא לו כהן גדול (דף טו) בסמי' יומא ובפי' ד' מיתות (דף סד) בסמי' סנהדרין. ובתלמוד ארץ ישראל במסכת סנהדרין אמר ברבא דזי שטתם נהא ביהורא ונראה לו מהו חותמו של הקב"ה רב כ"י בשם ר' ראובן אמר אמת. מהו אמת אמר ר' אבין שהוא אלהים חיים וקיים בעולם. אמר ר' שמעון בן לקיש אלא דאשה דאלפא בראא. שם באבציעיה. חיי בסופר לומר (וישנה כח) אני חיה' וראשון שלא יוכיחני מלכותי מאחר. ובבבלי ע"י אלהים שאין לי שותף. ואת אחרונים אני הוא שאין עזרי למיטהר לאחר. וראשית נמי בבראשית דבר ארשית (פרשת ויחי).

וקנים. סנהדרין: **רישך** בקרינו. אני שאני רכנ' איני נכזה אצל מר עוקבא שהו' ראש' לי וכן ואב' ב"ד יכווה בחמין: **דכתיב** **צוים** **דוד וגו'**. לא עשה אלה' מי שצידו לשפוט: **חזן מדבר** **זה**. שנא' במקרא זה שהול' צדור לטובה ומפני עונש **על מלחום האנשים הנאנחים והנאנקים על כל הסועכות הנעשות בטובה**. אלו ד'קנים: **שלא ישלטו בזה מלאכי חבלה**. שאני רוצה לשלום צעיר: **היינו דכתיב**. מעניקאל ועל כל איש אשר עליו חמיו אל תגשו ולבסוף וממקדשי תחלו: **ממקודשי**. שהיה למקטרג מדת הדין וחזר מן הטוב: **מי הוה מוצה הנחשם**. צימי יחזקאל והלא שלמה גזזו ועשה מוצח צננים של ל"צ אמה דכתיב (מלכים ב' ח') כי מוצח הנחשת אשר לפני ה' קטן מהכיל ^ו כלדם האומר לחבירו ננס פלוגי ופסול לעבודה: **ממקום שאומרים שריה**. מן הלויים שאומרים שרי בכלי נחשת: **סיו סמום**. לנשעים: **חוסמו של הקנ"ס אמת**. אלמנעית לאומיות וראשון ואחרון על שם אני ראשון ואני אחרון ואני הוא: **אלו בני אדם שקיימו הסורה כולה**. המיו סימן להם שקיימו הסורה מראש ועד סוף: **ואיש לא יצילנה**. שאין זכות לאצות שאכלנה: **ויפן אליהם למען צרימו את צניהם וגו'** ולא השליכם מעל פניו עד עשה. אצל מכאן ואילך השליכם ולא פנה אל צרימ אצות: **כי אלהי אצניהם ואהלי יצחק וישראל איסר יודע**. שמהם זוכר צרימ אצניהם יצחק וישראל מדקאמר היום יודע ותו לא מכאן דממה ועל ידי רחמים הוצרכה להם צימי חזאל': **צימי חוקים**. דכתיב מעמה ועד עולם קנאת ה' בצלות מעשה זמא ולא זכות אצות: **כלל חטא**. וחטאו על אדם גורס לו מיתה: **בשעת ובנגעים**. היינו יסורים וקאמר שאין צלחן אלה' משום פקידת עון: צעטיו

אלא מקודשי אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תיו ומיד ^ונהגו ששה אנשים באים מדרך שער העליזון אשר מפנה צפונה ואיש כלי מפצו בידו ואיש אחד בתוכם לבוש הבדים וקסת הסופר במתניו ויבאו ויעמדו אצל מוצח הנחושת מוצח הנחושת מי הוה אמר להו הקב"ה התחילו ממקום שאומרים שירה לפני ומאן ניגהו ששה אנשים א"ר חסדא קצף אף וחימה ומשחית ומשבר ומכלה ומ"ש תיו אמר רב תיו תחיה תיו תמות ושמואל אמר תמה וכות אבות ורבי יוחנן אמר תהון וכות אבות ור"ל אמר תיו סוף הותמו של הקב"ה ^ודאמר רבי חנינא חותמו של הקב"ה אמת (אמר) ר' שמואל בר נחמני ^ואלו בני אדם שקיימו את התור' כולה מאלף ועד תיו מאימתי תמה וכות אבות אמר רב מימות הושע בן בארי שנא' ^ואגלה את נבלתה לעיני מאהביה ואיש לא יצילנה מידי ושמואל אמר מימי חזאל שנאמר ^והזחאל מלך ארם לחץ את ישראל כל ימי יהואזחאל ובתיב' ^וייהן ה' אותם וירחמם ויפן אליהם למען בריתו את אברהם יצחק ועקב ולא אבה השחיתם ולא השליכם מעל פניו עד עתה ר' יהושע בן לוי אמר מימי אליהו שנאמר ^ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי [את] כל הדברים האלה וגו' ורבי יוחנן אמר מימי חוקיהו שנאמר ^ולמרבית המשרה ולשלוים אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להבין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת ה' צבאות תעשה זאת וגו': אמר רב אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא חטא דכתיב ^והנפש החושאת היא תמות בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן צדקת הצדיק עליו תהיה ורשעת הרשע עליו תהיה וגו' אין יסורין בלא עון דכתיב ^ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם מיתיבי

במה בהמה פרק חמישי שבת

נה.

תורה אור השלם

1 אטם אנו מושקע דל גס הוא יקרא ולא יקנה:
שביי כא י'
2 חיה דבה חסר י' ודנט לביקר משפט ותצילו גזול מיד שישק פן תצא באש חסר ובעשר ואין מקבא מקיץ רצ' דנעשות בחוקה:
ירמיהו כא יב
3 ויאמר י' אליו עבר בתוך העיר בתוך וירושלם והתחית תו על מצותות האנשים הנאנחים והנאנקים על כל חסר ובעשר דנעשות בחוקה:
חזקאל ט ד
4 וכן בחרי אביתו ופן וגשים תתרגו לעשותה ועל כל איש אשר עליו חמיו אל תגשו וממקדשי תחלו וירסלו באנשים הנאנשים אשר לפני תהית:
חזקאל ט ו

5 ודעה ששה אנשים באים מדרך שער העליזון אשר מפנה צפונה ואיש כלי מנעז בידו ואיש אחד בתוכם לבש בדים וקסת הספר במתניו ויבאו ויעמדו אצל מוצח הנחושת:
חזקאל ט ב
6 ונראה אצלך את נבלתה לעיני מאהביה ואיש לא יצילנה מידי:
הושע ב' כ
7 וזחאל מלך ארם לחץ את ישראל כל ימי יוסף:
מלכים ב' יג כב
8 ויהיו י' אותם וירחמם ויפן אלהים למען בריתו את אברהם יצחק ועקב ולא אבה השחיתם ולא השליכם מעל פניו עד עתה:
מלכים ב' יג כג
9 ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא י' ויאמר י' וישראל ימים ידעי כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי את כל דבריהם האלה:
מלכים א' יח לו
10 למרבית המשרה וירושלם אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להבין אתה ולשערה במשפט ובצדקה משפט ועד עולם קנאת י' צבאות תעשה ובנגעים פשעם:
חזקאל ט ו
11 תנפש נחטאת היא תמות בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן צדקת הצדיק עליו תהיה ורשעת הרשע עליו תהיה:
חזקאל יח כ
12 ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם:
חזקאל ט ט

תהלים סג לט

מוקף רש"י

חותמו של הקב"ה אמת. שמהלן כלום ומספס סס פכדיו חותם עתהם בתקנתם את חותמו (סנהדרין סד).

רבינו הגנאל

וקנים מה חטא, אלא על שלא בחור.

ואע"ג דלא מקבלי' לובחינהו מר. היינו היכא דספק אי מקבלי' כדאמר בסמוך לפניהם מי גלוי' אצל היכא דודאי לא מקבלי' הנה להם מוטע שיהו שוגגין ואלו יהיו מוידין כדאמרין בהמניא כלי יין (נפיל דף ג' וסס) ובפרק שזאל (לקמן דף קמה) גבי תוספת יוה"כ(י): **ויצל הרשעים תי"ו של דב**. לא מקראל קאמר הכי אלה מסנרי' דהא דכתיב והמית מיו על מלכותם האנשים הנאנחים והנאנקים על כל המועצות הנעשות בטובה היינו צלדיקים גמורים: **מוצח נחשת בימי שלמה** מי הוה. דכתיבי' ששלמה הכיניו כי היה קטן מהכיל' ואל"מ והא כתיב דצדכי הימים (ב ד) ויעש שלמה את מוצח הנחשת וייל דררשינן ליה כי הכא מוצח שאומרים לפניו ^ושריה ככלי נחשת:

קצף אף וחביה. קשה לרשב"א דאמר צפ"ק דמסכת ע"ג (דף ד' וסס) כתיב חמימה אין לי וכתיב נוקם ה' ובעל חמימה ומשני כאן לישאלא כאן לנכרים אלמא דאין להקצ"ה חמימה על שרלא וזההיה דמס' ע"ג קשה דכס"פ צרענה דנרים הסקרו כי היה קטן מהכיל' ואל"מ והא כתיב דכתיב חמימה אין לי ופריך וזההיה כי יגורתי מפני האף והחמה ומשני מרי חמימה הוו:

ושמואל אמר תמה וכות אבות ורבי יוחנן אמר תהון וכות אבות. אומר רבינו מס דכות אצות תמה אצל צרימ אצות לא תמה דהא כתיב (ויקרא כו) ויחכתי את צרימי יעקוב אף לאחר גלות' ואנן אין אנו מוזכרין וכות אצות אלה הצרימ' ומפשה דשמואל דאמר מימי חזאל הדיין מדכתיב למען צרימי' ולא למען זכומו ואומר ר"י דצדיקאל רבה (פי לו) דיין מעד עתה דפי' כקונטרס' ולר"י נראה דלא דפי' שמואל ור"י אלה שמואל קאמר דלרשעים תמה אצל ללדיקים לא תמה וצדיקים איירי ר"י טעם דהא ר"י אמר בסמוך דמימי חזקי' טעמה זכות אצות והכא קאמר דאף בשעת מורכן דנרת הכי תהון זכות אצות' ועל זה אנו סומכין להוכיח וכות אצות ובעליה ויקרא רבה רבי חלל' אומר לעולם זכות אצות קיימת ולעולם אנו מוזכרים אומם וכן הוא אומר' כי אל לחוס וגו' ולא ישכח את צרימ אצותיו וגו':

אין מיתה בלא חטא. פי' (מימה) לפי שהגזרה צדקה אף על השגגה ואין יסורים צלל עון של מויד כדאמר ציומא' (דף לו:) חטאים אלו השגגות עונות אלו הודונות ואף על גב דאמר (שמוע' דף ס:) גבי שעיר של יי"כ להגין עליו מן היסורים משמע דיסורים צאים על שוגג הכא מיירי דיסורים נעשים שזן מכוערים דכמימי קרא: צרענה

ה' צבאות תעשה זאת וגו': אמר רב אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא חטא דכתיב ^והנפש החושאת היא תמות בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן צדקת הצדיק עליו תהיה ורשעת הרשע עליו תהיה וגו' אין יסורין בלא עון דכתיב ^ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם מיתיבי

